

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת זבחים ק"ט-קט"ו

בס"ד, כ"ג אדר א' תשע"א

גליון מס' 614

השבוע בגליון

- ◆ פינוי רהיטי בית כנסת, מותר או אסור
- ◆ הסרת הסכין מן השולחן בברכת המזון
- ◆ "טרפה אינה יולדת", מדוע? וכיצד ננהג ב"טרפה" שילדה?
- ◆ הרשב"א - "שמא שחחת או שמא טעית"
- ◆ מעקב צמוד אחר בהמה "טרפה"

- ◆ בית כנסת שהושכר תמורת... קפה וסוכר
- ◆ עליה לרגל בטרם עידן בית המקדש

- ◆ אב שלפת את ידי בנו שהחזיק בלולב, קיים מצוות ארבעת המינים?
- ◆ מין במינו אינו חוצץ
- ◆ אכילת קרבנות מחוץ לירושלים
- ◆ שני תנאים לאכילת קדשים

דבר העורך

הגאון רבי אלחנן ווסרמן ז"ל, כמחנך

לכל אחד מרבבות לומדי ה"דף היומי" ישנו ייחוד משלו, בצורת ההשתתפות המיוחדת לו בשיעורי התורה, מעלה אשר לא ידמה בה לאחר. **לכולם**, לכל לומדי ה"דף היומי", מעלה אחת משותפת, שלא תסולא בפז, "מעלת השלמות", הבאה לידי ביטוי בהתמדתם היום יומית והקבועה, לבוא בכל יום לשיעור הגמרא, באותו מקום ובאותה שעה, כך במשך שנים. על הדבקות במשימת קודש שאדם נוטל על עצמו, במעשה שלפניו.

הגאון רבי אלחנן ווסרמן הי"ד שהיה לפני מלחמת העולם השנייה בארצות הברית אליה הגיע כדי לגייס תרומות לשיבת ברנוביץ' בראשה עמד.

מדרכו של עולם, מגייסי הכספים באשר הם, מנסים לדבר אל לב הקהל בפניו הם עומדים, ולפרוס בפניו מסכת יפה, התואמת, או לפחות אינה נוגדת, את השקפת עולמו הבסיסית של הקהל.

לא כך נהג הגאון רבי אלחנן ווסרמן הי"ד. למגינת לב גבאי הצדקה, נמנע ראש הישיבה לדבר בדרשותיו על המשימה לשמה הטריח את עצמו אל מעבר לים - גיוס הכספים והתרומות בישיבה, ובעת שהציבור היה מתאסף לשמוע את דבריו, היה רבי אלחנן ווסרמן פותח בדברי כיבושין ומעורר את יהודי התפוצות להתחזק בדרכי ה' ולהתדבק בדרכיו.

מלוויו במסעות אלו נהגו לומר, כי רבי אלחנן מצליח ביותר בדרשתו, אך לא במשימתו...

כל ניסיונותיהם ובקשותיהם, כי ירכך מעט את תוכן דרשתו וידבר על נושאים כלליים יותר, הנוגעים לכלל ישראל ועל ידי כך ילהיבם על אודות ישיבתו שבברנוביץ', בה למדו מאות בחורים, לא הועילו. "תפקידי כראש ישיבה ומחנך" אמר להם, **הוא לחנך**; וגם באמריקה לא אנטוש את תפקידי זה".

ויהי היום, רבי אלחנן ווסרמן, צעד במתינות כדרכו, אל עבר ביתו, והנה, מכוננית גדולה והדורה, האטה ממסעה ועצרה ליד הגאון.

מחלון הנהג נראה קלסתר פניו של אחד מיהודי הקהילה בה התארח הגאון, ובקשתו בפיו: "אנא, יואיל הרב להכנס למכוניתי ואזכה להסיעו למחוז חפצו". רבי אלחנן הודה ליהודי האציל, אך סירב בעדינות. הנהג, פתח את דלתו ויצא אל הרחוב כשהוא מבקש מרבי אלחנן בשנית, "אנא ואנא, יאות

◀◀

דף ק/א מין במינו אינו חוצץ

אב שלפת את ידי בנו שהחזיק בלולב, קיים מצוות ארבעת המינים?

בעוד חדשים אחדים נקיים בעז"ה את מצוות נטילת ארבעת המינים. אבות רבים יעתרו להפצרות זאטוטיהם, יפקידו בידיהם את הלולב לרגע קט, ובה בעת יהדקו את ידיהם על כפות הידים הקטנות כדי שהלולב לא יצנח ארצה, חלילה. באותה שעה שהמבוגר אוחז בלולב בעד כפות ידיו של בנו אך אינו נוגע בלולב, הוא יכול לצאת בעצמו ידי חובת מצוות נטילת לולב?

שאלה זו עורר בעל "בן איש חי" זצ"ל (שו"ת "תורה לשמה" סימן קפ"א), ולמעשה היא מקיפה עולם ומלואו, דיונים הלכתיים מעניינים העוסקים בכלל ההלכתי "מין במינו אינו חוצץ", כלהלן.

מין במינו אינו חוצץ: כידוע, קרבן שלמים אינו קרב כליל לה', אלא החלבים בלבד, חלק מאיבריו הפנימיים, הם הקרבים על גבי המזבח. מאחר שיש דין להקריב את הקרבן על המזבח עצמו, בלא שתהא חציצה בין המזבח לקרבן, תמהה הגמרא, מדוע המשנה מתייחסת לבהמה שהוקרבה [מחוץ לבית המקדש, והמקריב עבר על איסור הקרבת קרבן מחוץ לבית המקדש] כליל על בשרה ועל אימוריה, כבהמת שלמים שאימוריה הוקטרו כדת וכדין? הרי בשר קרבן השלמים, שאינו אמור לעלות על המזבח, חוצץ בין האימורים לבין המזבח [שבחוץ]. תירוצים אחדים נאמרו בגמרא, ולבסוף ננקט תירוצו של רב שגם התקבל להלכה (רמב"ם הל' פסולי המוקדשים פ"א הל' כ"א): "מין במינו אינו חוצץ". כלומר, מאחר שהאימורים ובשר הקרבן החוצץ ביניהם למזבח, מין אחד הם, אין הדבר נחשב כחציצה.

"מין במינו" - בגוף אחד בלבד, או גם בשני גופים: מחלוקת איתנים שהתגלעה בין הפוסקים לגבי מידת תקפותו של כלל זה, משליכה על מקרים רבים מאד, אשר חלקם באים לביטוי מעשי. מחלוקתם נסובה על אודות השאלה אם מין במינו אינו חוצץ בכל מקרה, או שמא רק בגוף אחד. לדעת רבים מן המפרשים (ראה ב"ברכי יוסף" או"ח סימן ע"ד ס"ק ה' וכן משמעות הראשונים), "מין במינו אינו חוצץ" גם אם החפץ החוצץ, אינו שייך לאותו גוף של החפץ שהוא מהווה עבורו חציצה. אולם, ה"ברכי יוסף" (שם) חולק וסובר, כי "מין במינו אינו חוצץ" דווקא במקרה המובא בסוגייתנו, שבשר הבהמה אינו חוצץ בין איבריה הפנימיים ובין המזבח, שכן, הבהמה והאימורים גוף אחד הם וגוף אחד המורכב מאותו מין, אינו חוצץ. אולם, אם בשר הבהמה והאימורים יהיו משני גופים, בשר הבהמה יחוצץ גם יחוצץ בין המזבח ובין האימורים.

נשוב כעת לאב שנענע את ארבעת המינים שהיו אחוזים ביד בנו ונמצא, כי לדעת ה"ברכי יוסף" לא קיים אב זה את המצווה, שהרי ידו ויד בנו שני גופים הם, ובאופן זה מין במינו חוצץ, ויד בנו חצצה בינו לבין הלולב (וכ"כ בעל ה"בן איש חי" שם). אולם, לדעת שאר האחרונים, **לכאורה**, יד הבן אינה חוצצת בין הלולב לבין יד אביו, שהרי גם בשני גופים תקף הכלל "מין במינו אינו חוצץ".

צעילוי נשמת

הבחור **אור סירוטקין** ז"ל
בן יבדלחט"א ר' יואל ומוריאל הי"ו
ליום השלושים לפטירתו נלב"ע כ"ח בשבט תשע"א

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

מרת **שפרה בן דוד** ע"ה
בת הרב משה ורבקה כהן מלהיוף ז"ל
נלב"ע ליל ש"ק כ"ה באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחי

מין במינו אינו מסייע בצורת אחיזה שאינה נהוגה: לכאורה אמרנו, משום שבמקרה זה, לכל הדעות האב לא קיים את מצוות ארבעת המינים, שכן, בעלי התוספות (סוכה לז' א ד"ה "כ"י") קבעו הלכה יסודית בכלל "מין במינו אינו חוצץ" והוא, כי "מין במינו" אינו יכול לחפות על צורת נגיעה שאינה כדרך, ומאחר שאין דרך אדם ליטול לולב באופן זה, הכלל "מין במינו" לא יסייע לאב לקיים את המצווה.

דף קיב/ב קדשים קלים ומעשר שני לפניו מן החומה

אכילת קרבנות מחוץ לירושלים

בגמרתנו מבוואר, כי בשונה מקרבנות "קדשי קדשים" שיש לאכלם בבית המקדש בלבד, אפשר לאכול "קדשים קלים" בכל חלקי ירושלים. לדעת בעל תוספות יום טוב, ייחודיותה של ירושלים לגבי אכילת קדשים קלים, נובעת מן החומה שהקיפה את העיר והקנתה לה מעמד של "מחנה ישראל", שמצורעים אסורים להכנס אליו. לפיכך, הוא תמה, הרי היו בארץ ישראל ערים נוספות מוקפות חומה (עיין כלים פרק א' משנה ז'), ומדוע גמרתנו ציינה את ירושלים בלבד. אין זאת, הוא מיישב, אלא משום שהערים הנוספות מוקפות חומה, רחוקות מירושלים ואסור להוציא ממנה אליהן "קדשים קלים" שנשחטו בה, משום שבשר היוצא מתחום אכילתו נפסל. לפיכך, ציינה גמרתנו את ירושלים בלבד.

אכילת לחמי תודה מחוץ לירושלים: בכל זאת, בעולם הישיבות לא ויתרו, חיפשו ותרנו אחר אפשרות לאכילת קדשים קלים מחוץ לירושלים ומצאו: על המביא קרבן תודה מוטל לאפות ארבעים חלות תודה. בעל הקרבן יכול להשאירם בעירו, לשחוט את קרבן התודה בירושלים, ולשוב לעירו מוקפת חומה כדי לאכול בה את החלות אשר הפכו לקדשים קלים... שבה אם כן הקושיה לאיתנה, מדוע הזכירה המשנה את ירושלים בלבד [ועיין בספר "זרע אברהם" ובספר "מקור ברוך" שהעלו אפשרויות נוספות שלא יהיה פסול יוצא].

אכן, בשם רבי חיים מבריסק זצ"ל מוסרים, כי מדברי הרמב"ם עולה שלא כדעת התוספות יום טוב, ולא כל עיר המוקפת חומה מוכשרת לאכילת קדשים קלים. שהנה, כתב הרמב"ם (הל' ביאת מקדש הל' ח'), כי מצורע הנכנס לירושלים - לוקה, לא כן אם נכנס לעיר אחרת מוקפת חומה. הרי, שחומתה של ירושלים קידשתה, יותר משקידשו שאר החומות את עיריהן.

שני תנאים לאכילת קדשים: לא זו בלבד, אלא שמדברי רש"י (קיב/ב ד"ה "לפנים מן החומה") אף עולה, כי שני תנאים שונים נדרשים לאכילת קדשים קלים: א. מחנה ישראל. ב. "ואכלת שם לפני ה'". מעתה, אף אם שאר הערים מוקפות חומה מחנה ישראל הנה, הרי אינן "לפני ה'", והעיר ירושלים בלבד עונה על הגדרה זו [הכרח לפרש כן לרש"י, משום שלדעתו, פסחים זז/א, מצורע לוקה בכניסתו לכל מחנה ישראל, וכן דעת ר"ש בכלים פרק א' משנה ז']. (ספר "שלמי יוסף" עמ"ס זבחים סימן ק"ז מאת הרה"ג ר' אהרן ולדמן).

דף קיב/ב עד שלא הוקם היו הבמות מותרות

בית כנסת שהושכר תמורת... קפה וסוכר

בדפים האחרונים של מסכת זבחים הגמרא עוסקת בענייני המשכן, ה"במות" ובדיניהם. כאמור במשנה, המשכן נדד מן המדבר לגלגל, לשילה, לנוב ולגבעון, עד שלבסוף נבנה בית המקדש בירושלים על ידי שלמה המלך. לאחר שנבנה בית המקדש, נאסרה הקרבת קרבן מחוצה לו, אולם, לפני כן, בהיות המשכן בגלגל, נוב ובגבעון, אפשר היה להקריב קרבנות גם ב"במות", הלא הם מזבחות שהוקמו במקומות שונים לצורך הקרבת קרבנות לקב"ה. וכך נאמר בתוספתא (פרק י"ג ברייתא ח'): "בשעת היתר הבמה, עושה אדם במה על פתח חצרו ועל פתח גינתו, מקריב עליה הוא ובנו ובתו ועבדו ושפחתו".

עליה לרגל בטרם עידן בית המקדש: הרמב"ן (דברים טז/ט) מעורר שאלה עקרונית, האם נהגה מצות עליה לרגל במועדים, לפני בניית בית המקדש [ועיין בדבריו שם יב/ח שקבע כי בוודאי לא התחייבו לעלות לרגל למשכן, ויתכן שרק במדבר]. היו שהוכיחו זאת מן המסופר בנביא (שמואל א') על אלקנה שהיה עולה לרגל למשכן שילה, ומן הגמרא (חגיגה ו/א), שאף מפלפלת בדבר, בקשר להלכות עליה לרגל. אכן, מהר"צ חיות (שו"ת סימן ז' ומובא ב"פסקי תשובה" סימן ש"ט) כתב, כי מלשון הרמב"ם העוסק במצווה זו משמע, כי היא נהגה גם במשכן [וע"ע בספר המפתח על הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א הל' א, ובהגהות על הרמב"ן יב/ח בהוצאת מוסד הרב קוק].

מאחר שהקרבה על הבמות נאסרה לעולם לאחר בניית בית המקדש, לא הובאו פרטי דיני הבמה בספרים העוסקים בהלכה, אולם, מעניין גלגול כיצד שני נושאים הלכתיים שונים זה מזה, משיקים לדיני "במה" כלהלן.

הרב לכבדני ולזכותי במצווה נדירה זו של סיוע לגדול הדור" ותוך כדי דבריו פתח לרווחה את דלת המכונית כאומר, "יכנס נא כבודו".

רבי אלחנן נעתר להפצרותיו והמכונית התקדמה במהירות לעבר הרחוב בו השתכן גאון הדור. **התנועה** באותו רחוב היתה אפשרית לכיוון אחד בלבד. רחוב ארוך היה זה, ומי שנכנס לצידו האחד, נאלץ להמשיך מספר קילומטרים, עד שיוכל לצאת ממנו ולחזור אל הרחוב הראשי.

ביתו של הגאון שכן בפינת הרחוב. לא ממש בפינה אלא הבית השני מפינת הרחוב. הנהג האדיב עצר את מכוניתו בפינת הרחוב, כדי שלא יאלץ לעשות חנים את כל הדרך הארוכה. רבי אלחנן ישב על מקומו בשלווה והנהג המתין שגאון הדור ייצא ממנה לביתו. אך רבי אלחנן המשיך לשבת בתוך המכונית, כאילו שרויים הם בעיצומה של נסיעה מהירה. **"שמא** שקוע הוא במחשבותיו" הרהר הנהג ופתח את דלתו של רבי אלחנן כשהוא מזמינו לעלות אל המדרכה.

"הגענו?" שאל הגאון, והיהודי השיב, "כן, הנה, הבית הזה, הבית השני, הוא מקום משכנו של הרב". "נו, אם כך עוד לא הגענו" השיב רבי אלחנן.

היהודי הבין את המסר, חזר למכוניתו, ונהג אותה אל הרחוב הארוך ועצר ליד ביתו של הגאון.

בטרם יצא רבי אלחנן את המכונית, פנה אליו הנהג ושאלתו בפיו, "למדנו רבינו. בתחילה, כאשר ביקשתי להסיע את הרב, הרב סירב. ועתה הרב מתעקש שאסיעו עד מפתח הבית, מה פשרם של דברים אלו?". **חיוך** רחב נסך על פניו של הגאון שהסביר לנהג התמה, "ראה ידידי, יהודי צריך לדעת כי מצווה אותה הוא נוטל על עצמו, עליו לקיימה בשלמות. על כן אחר שנוכחתי לבקשתך למכוניתך, מאחר ורצית לקיים מצווה, עליך לקיימה במלואה".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורתי הדרך היומית, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתו: תד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קיב/ב באו לשילה

מקומות המשכן והמקדש רמוזים בפסוק עצמו!

באמת פלא הוא, כותב הגאון מאוסטרובצה זיע"א, שלא נכתב בתורה מקום בית המקדש. אולם רמז רמזה תורה (דברים יב/י, יב/יח ועוד): "במקום אשר יבחר ה' התיבה יבחר" מורכבת מן האותיות, "יוד", "בית", "חית", "ריש".

החלק הנסתר מאותיות אלו, היינו, החלק משם האות שאינו מופיע במלה, הן האותיות: ד, ית, ית, ש, שמניין עולה לאלף מאה ושלושים. אף המילים **שילה**, **נוב**, **גבעון**, **ירושלים**, מקומות המשכן והמקדש, עולים במדויק למניין זה! **התורה** רמזה במלה "יבחר", איה הם המקומות שבהם יבחר ה' לשכן את שמו.

דף קיב/ב ומשהוקם המשכן

שבע יפול צדיק וקם

פתח ואמר האדמו"ר מגור בעל "בית ישראל" זיע"א: אבא, בעל ה"אמרי אמת", פירש את דברי התורה כהנים (צו) האומר, שמשם רבינו העמיד ופירק את כל **שבעת** המקדשות שקמו ונתפרקו: המשכן שבמדבר, שבגלגל, שבנוב, שבגבעון, שבשילה, ובית ראשון ובית שני. **ואני** אומר, כי פעל בכך, שאפילו אם בדורות מאוחרים בדורינו יפלו יהודים וייחלשו בעבודת ה', יוכלו לקום שוב ושוב, **שבע** יפול צדיק וקם - לא יהיה יאוש... ("פאר ישראל" ג - צז).

דף קיג/א ריח ניחוח

בקשת דוד על קרבנות לריח ניחוח על פי האמור בגמרתנו, כי אין ריח ניחוח בבמה,

ניתן להבין היטב את בקשת דוד המלך, בעת שעמד בזמן היתר הבמות והתפלל על בניו בית המקדש שבירושלים (תהלים נא/כ, כא): "היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, אז תחפץ זבחי צדק עולה וכליל". רק בבית המקדש העתידי יעלו הזבחים לרצונך ולחפצך, לריח ניחוח לפניך... (משך חכמה" בתחילת ויקרא).

נסא דברכתא

מעומקא דליבא

נשגור בזאת ברכת מזל טוב

לרגל השמחה השרויה במעונם של

הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשונו

הרה"ג אברהם אהרון שליט"א

ביהכ"נ תפארת למשה - נתניה

לרגל הולדת הבן

הרה"ג יוסף שמואל בריקמן שליט"א

ביהכ"נ יד דוד - ראשון לציון

לרגל נישואי הבת

הרה"ג ישראל להנר שליט"א

ביהכ"נ אחוה ורעות - רמת גן

לרגל הולדת הבן

הרה"ג בן ציון פרישמן שליט"א

ביהכ"נ אור תפילה - פ"ת, מדרשת חפץ חיים - הרצליה

לרגל הולדת הבן

הרה"ג שלמה רוטנברג שליט"א

ביהכ"נ נוה שמואל - גבעת שמואל

לרגל הולדת הבן

בברכת התורה ולומדיה

מאורות הדף היומי

פינוי רהיטי בית כנסת, מותר או אסור: אחת מקהילות ישראל בגולה הציעה את שאלתה לפני גדול הדור, הגאון רבי משה סופר זצ"ל, הלא הוא ה"חתם סופר" (שו"ת אורח סימן ל"ב). שנים רבות לפני כן "מימים רבים ושנים קדמוניות", בני הקהילה הגיעו להסדר עם שר המחוז, על שכירת מגרש לבניית בית כנסת, "ושכר קצבו לתת להשר א' כיכר קאפע /קפה/ וא' כיכר צוקר /סוכר/ לכל שנה". עקב שינויים קיצוניים במבנה הכלכלה, האמיר מחירם של הקפה והסוכר, עד שיכולתם של בני הקהילה לעמוד בתשלום הנדרש הלכה ופחתה והם ביקשו לפנות את המקום. בהצעה זו, הכרוכה במספר שאלות בהלכות סתירת בית כנסת, דן ה"חתם סופר", ובתוך מכלול הנושאים שהעסיקוהו הוא גם קבע, כי בפינוי מטלטלי בית הכנסת אין משום איסור סתירת בית כנסת, ואף הביא ראיה לדבר מ"במות", כלהלן.

כידוע אסור לנתץ אבן מאבני המזבח. ה"חתם סופר" מסיק, כי דין זהה קיים לגבי הבמות - "אין ספק שאסור לנתץ אבן מבמה", שכן, לא יגרע דינה של ה"במה" מבית כנסת שאסור לנתצו, ולא זו בלבד, אלא שאף בשעה שכבר נאסרו הבמות, עדיין אסור לנתץ את הבמות שהועמדו על תילן לפני כן בהיתר. אף על פי כן דוד המלך טלטל את ארון הברית מבמה אחת לרעותה, מבית שמש לבית עובד אדום ומשם לעיר דוד, הרי לנו, כי מותר לנייד ולפנות חפצים ממקום שהוא משכן לה' ואין זה נחשב כסתירתו [לאור האיסור לנתוץ את הבמות גם לאחר האיסור להקריב עליהן, הוא מסביר את אי הריסתן על ידי מלכי יהודה שהלכו בדרך הישר והטוב, ולפיכך נוצר המצב המתואר בנביא פעמים רבות: "עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות", עד אשר חזקיהו המלך נאלץ להסיר את הבמות "למיגדר מילתא", ועיין שם ביאור נוסף].

הסרת הסכין מן השולחן בברכת המזון: ומכאן לשולחן האוכל שלנו. קיים מנהג עתיק יומין לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון ("שולחן ערוך" אורח ק"פ סעיף ה'). אחד הטעמים לכך הוא, מאחר שהשולחן דומה למזבח, וכפי שאין לבנות את המזבח בכלי ברזל, כנאמר (דברים כז/ה) "לא תניף עליהם ברזל", משום שהמזבח מאריך ימי של האדם והברזל מקצר את ימי של האדם, כך אין להשאיר את הסכין על השולחן הדומה למזבח. "מגן אברהם" (ס"ה ה') כותב, כי בשבת ובימים טובים אין מקפידים על מנהג זה, כמבואר ב"שולחן ערוך" (שם) משום שבימים אלה שבהם אין בונים את המזבח, השולחן אינו רומז למזבח ואין כל עילה להסיר את הסכין מעליו.

מדוע יש צורך להסיר את הסכין בלילה? מספר אחרונים תמיהו על כך, אם בשבת אין להסיר את הסכין, משום שבשבת אין בונים את המזבח, גם אין להסיר את הסכין בלילה, משום שבלילה אין בונים את בית המקדש (רמב"ם הל' בית הבחירה פרק י"א הל' י"ב), ובכלל זה המזבח? (ראה "ערוך לנר" סוכה מא, "ריבד הזהב" על התורה סוף יתרו, "הר צבי" והגהותיו שם, ועוד). הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדוינסק זצ"ל ("משך חכמה" שמות כ/כב) מיישב את המנהג: גם על מזבח של "במה" אסור להניף ברזל, ובכל זאת, בנייתו מותרת בלילה, לפיכך, גם בלילה יש להסיר את הסכין מן השולחן...

דף קטז/א הניחא למאן דאמר טרפה אינה יולדת

"טרפה אינה יולדת", מדוע? וכיצד ננהג ב"טרפה" שילדה?

כידוע, בהמה שלקתה באחד מאבריה, ומחמת כך היא אינה יכולה לחיות מעל שנים עשר חודש, הרי היא "טרפה" שאסורה באכילה [כן הוא להלכה, עיין חולין מב/א בסוגיית טרפה חיה או אינה חיה]. בהמה שהיא "טרפה" גם אינה ראויה לשמש כקרבן, ובסוגייתנו מבואר, כי אף בני נת, אשר רשאים להביא קרבן בעל מום, לא יביאו קרבן "טרפה". זאת אנו למדים מנח, אשר ביציאתו מן התיבה הקריב קרבנות מן הבהמות ששרדו בתיבתו, והגמרא דורשת מן הפסוקים, כי בהמות "טרפה" לא נכנסו אליה. בקשר לכך מבואר בגמרא, שקיימת מחלוקת אם בהמת "טרפה" יכולה ללדת, ובמחלוקת זו נתמקד במאמרנו זה.

להלכה נפסק (רמב"ם הל' שחיטה פרק י"א הל' א'; "שולחן ערוך" יו"ד סימן נ"ז סעיף י"ח), שבהמת "טרפה" אינה יולדת. לפיכך, אם התעורר ספק על בהמה מסוימת אם "טרפה" היא אם לאו, ולאחר מכן היא ילדה, אפשר להסתמך על לידתה כהוכחה לכך שאינה בהמת "טרפה".

הדין נותן, כי גם בהמה אשר הוחזקה כ"טרפה" וילדה לאחר מכן, תסיר על ידי כך את דין ה"טרפה" שדבק בה, שהרי אם "טרפה" היא, כיצד ילדה? אף על פי כן, כתבו הפוסקים (רמ"א שם ע"פ דברי הראשונים) ש"טרפה" שילדה, אינה נחלצת על ידי כך מדין "טרפה", ורק ספק "טרפה" שילדה מבטלת על ידי כך את הספק. בהבנת הדברים קיימות שתי גישות שונות, כלהלן.

יש הסוברים, כי הקביעה ש"טרפה" אינה יולדת, אינה ודאית, ולפיכך, כאשר בהמת "טרפה" ילדה, אפשר לשער שהיא נמנית על מיעוט הבהמות שגם בהיותן "טרפה" מסוגלות ללדת. רק כאשר בהמה ספק "טרפה" ילדה, אפשר לומר שמאחר שרוב הבהמות ה"טרפות" אינן יולדות, מסתבר שהבהמה שלפנינו אינה "טרפה" (מאירי חולין מב/א, "פרי מגדים" בשפתי דעת סימן ל' ס"ק ה' לענין י"ב חודש, ו"פלת" ו"כתב סופר" הנ"ל לענין לידה).

צעילוי נשמת

מרת **שאשא מלכה ג'ייקובס** ע"ה

בת הרב מנחם מנדל דסקל ז"ל

נלב"ע כ"ג באדר א' תשס"ה

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל מרגלית** ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב באדר א' תשס"ה

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידיו

הר"ר **יעקב מרגלית** ומשפ' שיחיו - פרדס חנה

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל סימנובסקי** ז"ל

ב"ר שניאור זלמן ז"ל

נלב"ע כ"ז באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

הרשב"א - "שמא שכחת או שמא טעית": לעומת זאת, כאשר הרשב"א (שו"ת ח"א סימן צ"ח) נשאל, כיצד להתייחס ל"טרפה" שילדה, הגיב בחריפות, כי אין מציאות כזו "וכאילו אתה מעיד על שאי אפשר שראית אותו בעיניך... שמא שכחת, או שמא טעית, או שמא נתחלף לך בזמן או שמא נתחלפה לך בהמה זו באחרת", ולא נחה דעתו עד שכתב, כי אם ימצא אי מי שיעיד שראה בהמה טרפה שילדה "בטל המעיד ואלף כיוצא בו ואל תבטל נקודה אחת ממה שהסכימו בו חכמי ישראל הקדושים הנביאים ובני נביאים ודברים שנאמרו למשה מסיני". זאת, מאחר שלדעתו הקביעה ש"טרפה" אינה יולדת, חלה על כל הבהמות ללא יוצא מן הכלל.

מעקב צמוד אחר בהמה "טרפה": ובכל זאת, כיצד יש להתייחס למקרה שבו נערך מעקב צמוד ומדוקדק אחר בהמה "טרפה" והכל נוכחים לדעת כי היא ילדה, או שהיא האריכה ימים יותר משנים עשר חודש? מקרה כזה אומר הרשב"א (ועיין ש"ך יו"ד סימן נ"ז ס"ק מ"ח, ו"פרי חדש" שם ס"ק נ), ייאלץ אותנו להודות כי לבהמה זו אירע נס משמים! שכן, באופן טבעי "טרפה" אינה יולדת [ראה בהרחבה במאמר הבא].

נוכחנו לדעת, כי לכל הדעות, בהמה שהתעורר ספק אם היא "טרפה", ולאחר מכן היא ילדה, יצאה מכלל "טרפה". עדיין עלינו לברר, האם הלידה לבדה מוכיחה שאינה טרפה, או שמא התעברותה ולידתה הם המוכיחים על כך. נידון זה יבוא לידי ביטוי בבהמה שהתעברה ולאחר מכן התעורר ספק אם היא טרפה, האם לידתה מהווה הוכחה שאינה טרפה?

מדוע "טרפה אינה יולדת"?: ובכן, כדי לענות על שאלה זו, עלינו לעמוד על מהות הסיבה שבעטיה "טרפה" אינה יכולה ללדת, האם משום שאין בכחה להתעבר, או שמא מפני שהלידה קשה עליה, או אולי שמא שתי הסיבות יחדיו הן הבסיס לקביעה ש"טרפה" אינה יולדת. אם בהמת "טרפה" אינה יולדת משום שאין בכחה להתעבר, הרי בהמה זו שהיתה מעוברת עוד בטרם התעורר הספק לגביה, לא הוכיחה בלידתה שאינה "טרפה", אולם, אם "טרפה" אינה יולדת משום שהלידה קשה עליה, גם בהמה זו, יצאה מכלל ספק "טרפה" (עיין מאירי חולין נז/ב, "פרי מגדים" פתיחה להל' טרפות, בה"ג הל' טרפות, "מחזיק ברכה" יו"ד סימן נ"ז ס"ק י"ד בדעת הרמב"ם וספר התרומות והסמ"ג, "שולחן ערוך" יו"ד סימן נ"ז סעיף י"ח - שרק עיבור ברכה).

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת זבחים • דף ק"א • יום שלישי כ"ה באדר א'

"גמר עבודה"

זכריה היה חקלאי שהתגורר בהרי הגולן. לקראת חג הפסח, הוא התכוון לנסע לבית המקדש להקריב קרבן פסח, ובהזדמנות זו הוא תכנן לקים את נדרו להקריב יין. כשהגיע זכריה לירושלים הוא קנה יין שמור מכל טמאה והביא אותו לבית המקדש. הכהן שפך את היין לכלי שרת, והיין עבר קצת את שולי הכלי אך לא נשפך. היין שנכנס לכלי השרת התקדש, שפך הדין שכל דבר שנכנס לכלי שרת נהיה קדוש. מה דין היין שנמצא למעלה? ובכן, יין זה מכנה "ברוצי מדות", ובדינו קימת מחלקת. רבנן סוברים שגם הוא קדוש ורבי אליעזר חולק וסובר שהוא אינו קדוש.

למנוי לגליון לילדים
חייג: 1700-500-151
חודש היכרות חינוך

אחד שהוא שניים

עכשיו ממאורות!

מסכת
מנחות
ללימוד הדף היומי
עם

הלכה למעשה

"מאורות ההלכה" - הלכות מזוזה
כפי שהורו גדולי ומאורי הדור שליט"א
לקבוע לימוד הלכה אשר ילמדו בכל יום בסוף השיעור.
לכל הפחות שתי הלכות.

לראשונה!
צורים
והמעשה
למעשה
על הלכות
מזוזה

המכירה ליחידים ולקבוצות, להשיג במוקדי המכירה בלבד (לא ניתן להשיג בחנויות הספרים)
בית מאורות: בני ברק - וגמון 1 (מול חתם סופר 5) 1-700-500-151, (א-ה' 19:00-8:30)
רכסים- הזית 6, 04-9040949, 052-5902590

מוקדי מכירה נוספים - בתאום מראש:

מרכז: פתח תקווה: הרב אונטרמן 3, 03-9341170, 050-8754191 (משפ"י אורלינסקי) **אלעד:** בן עוזיאל 28, 03-9073145, 057-3140544 (משפ"י שטריכר) **נתניה:** שד' בנימין 51, 09-8820971, 052-7165776 (משפ"י ויינברג) **ירושלים והסביבה: ירושלים:** בית שערים 2 א', 02-6512794, 052-7647723 (משפ"י וייס) **מודיעין עילית** (ברכסלז) יהודה הנשיא 22, 08-9744313, 057-3184000 (משפ"י ג'לינסקי) **ביתר:** צדקא 9/4, 02-5807511, 050-4122489 (משפ"י נפחא) **בית שמש:** בן עזאי 20, 02-9921948, 052-7117508 (משפ"י מחמלי) **צפת:** חניטה 83, 077-7130140, 052-7648323 (משפ"י ליבוביץ) **כרמאל:** לוטוס 17, 077-3009013 (משפ"י מורטנו) **דרום: אשדוד:** עקיבא בן מהלאל 15 (פ"י בן זכאי), 08-8677726, 050-4129346 (משפ"י אדלר) **אופקים:** בן איש חי 13, 08-9922932, 052-7625966 (משפ"י שוורץ)

